

MUZEJSKI ČASOPIS

MUZEJSKO DRUŠTVO IN MUZEJ JESENICE ♦ LETO VIII, Številka 3, 1. junij 1998 (junij in julij 1998)

KAKO SMO (IN ŠE BOMO) POČASTILI DAN MUZEJEV NA JESENICAH

V Muzeju Jesenice smo tudi tokrat ob svetovnem dnevu muzejev, 18. maju pripravili vrsto zanimivih prireditev, ki niso potekale samo na Stari Savi, ampak tudi v naših drugih muzejskih hišah.

V petek, 15. maja smo v Liznjekovi hiši v Kranjski Gori odprli razstavo Franceta Berčiča Berka, kamor sta v ponedeljek, 18. maja, prišla na obisk Kekec in Pehta. Pehta nam je povedala recept za dolgo in zdravo življenje in izdala svojo visoko starost. Zaupala nam je tudi, da Mojca peče bel kruh v Rutah, Volk je menda z Rožletom v planini, kamor je svoje ovce pripeljal iz Trente že tudi Kekec in druge zanimivosti.

V nedeljo, 17. maja smo se najboljši zabavali in največ naučili v Ruardovi graščini na Stari Savi. Cirkus divjega zahoda, z Dedkom, balončki in pesmice, so nam popestrili nedeljsko dopoldne. Popoldan so si našo železarsko zbirko ogledali številni obiskovalci, z Lojzeto Nočem smo se sprehodili po ostalinah jeseniške železarne, Jože Bedič nas je poučeval in vodil po zbirki 'okamnelega življenja', zvečer pa smo poslušali predavanje ing. Boruta Razingerja Od rude do železa.

(nadaljevanje na 2. strani)

Živ žav na Ruardovem trgu
(Foto Silvo Kokalj)

VSEBINA

- Irena Lačen Benedičič. KAKO SMO (IN ŠE BOMO) POČASTILI MEDNARODNI DAN MUZEJEV NA JESENICAH	1
- PROGRAM MUZEJSKEGA DRUŠTVA (junij in julij 1998)	
- Razstava Muzeja Jesenice GRAFIČNI LISTI – METALURGIJA (2.7. do 29.8. 1998)	
- Damir Globočnik. 12 JEZNIH MOŽ (ob izidu nove knjige)	2
- Nada Praprotnik. ALPSKI BOTANICNI VRT NA DOBRAČU	
- Tone Konobelj. POTRES PRED 450 LETI (USAD Z DOBRAČA)	3
- Program MUZEJA JESENICE (junij in julij 1998)	4

PROGRAM MUZEJSKEGA DRUŠTVA (JUNIJ IN JULIJ 1998)

KOSOVA GRAŠČINA
Titova 64, Jesenice

12 JEZNIH MOŽ
12 zgodb o slovenski karikaturi

Četrtek, 18. junij 1998 ob 19. h.
LITERARNI VEČER

Knjigo bo s pomočjo diapozitivov predstavil avtor mag. DAMIR GLOBOČNIK. Večer bo ob 19. uri v dvorani Kosove graščine na Jesenicah.

NA DOBRAČ ekskurzija

Sobota, 11. julij 1998.
DRUŠTVENA EKSURZIJA

Ob 8. uri bo odhod izpred trgovine Murka pred železniško postajo. Odpeljali se bomo preko Korenskega sedla proti Podklostru in Dobraču in se vrnili okrog 20. ure.

Prijave za avtobus bomo sprejemali do 20. junija. Če bo prijavljenih manj kot 30 oseb, se bomo odpeljali z lastnimi avtomobili. Cena za avtobus bo 2000 tolarjev, s čimer bomo pokrili stroške avtobusa. Za vse udeležence bomo pripravili malico in nekaj pijače. Na Dobraču bo potrebno plačati vstopnino za botanični vrt, do vrha pa bomo odšli peš (1,5 h lahke hoje). Kdor pa se bo odpeljal na vrh z žičnico, bo seveda plačal še to karto.

Prijavite se lahko na telefon (064) 862-582 (Konobelj) do 15. ure.
**VABLJENI VSI ČLANI, SVOJCI
IN LJUBITELJI NAŠE
DEDIŠČINE!**

(nadaljevanje s 1. strani)

V ponedeljek, 18. maja pa nas je presenetil dež, a smo kljub temu predstavili delovne liste za železarsko in rudarsko zbirko, ki jih je pripravil Aleš Rotar. Kaj je arhiv in kakšen vir informacij je muzej za mlade raziskovalce osnovnih šol Prežihovega Voranca in Toneta Cufarja, smo razkrili s prezentacijo letošnjih raziskovalnih nalog o društvih. Poučna in zabavna je bila predstavitev CD roma v rojstni hiši Matije Copa v Žirovnici in predstavitev delovnih listov Po poti kulturne dediščine, ki jih je pripravila Katja Praprotnik.

Prebivalci Gornjesavske doline so si v osnovni šoli Mojstrana ogledali film M. Krišlja in prisostvovali predstavitvi knjige arheologa Andreja Valiča, Triglav.

Ker nam jo je vreme zagodlo smo bili prisiljeni lutkovno igrico in spuščanje balonov skozi dimnik ter delavnice s prikazom ročnega kovanja, prestaviti, do vremensko ugodnejšega termina.

Torej, v petek 19. junija 1988 vas ponovno vabimo na *Staro Savo*.

Program: ob 9.30 delavnica za vrtnice s kovačem in kovaškimi izdelki (otroške risbice so že na ogled v muzeju), uro za tem se bo predstavila lutkovna skupina Ringoraja (Planet izgubljenih balonov), ob 11. uri bodo iz tovarniškega dimnika poleteli v zrak baloni, če pa nas bodo za tem obiskali še otroci, bomo igrico o balonih tudi ponovili. Ob vsem tem pripravljamo za naše obiskovalce malo prometno presenečenje. Zahvala vsem nastopajočim in posebej vsem našim letošnjim sponzorjem.

Nasvidenje na Stari Savi!

Irena Lačen Benedičič

Razstava v Kosovi graščini

GRAFIČNI LISTI

»METALURGIJA«

od 2.7. do 29. 8. 1998

Muzej Jesenice hrani pomembno zbirko grafičnih listov, ki prikazujejo rudarstvo in metalurgijo v 17. stoletju.

Največjo zbirko grafičnih listov je zdravilišču v Rogaški Slatini pred leti poklonil dolgoletni švicarski gost Kurt Mueller, ki je grafične liste zbiral petdeset let in se s to donacijo tudi zahvalil Rogaški Slatini za gostoljubje. Teh zbir (vsaka šteje od 80 do 130 listov) je naraslo na 200.

V letih 1670 - 1680 so bile grafike objavljene v leksikonu o železarstvu in predelavi rud.

Damir Globočnik

12 JEZNIH MOŽ

12 ZGODB O SLOVENSKI KARIKATURI

Knjiga "12 JEZNIH MOŽ" je razdeljena v 12 poglavij, v katerim lahko sledimo življenjskim, ustvarjalnim in političnim potem dvanajstih znamenitih Slovencev iz naše polpretekle zgodovine.

Hinko Smrekar:

»Na kolena svet, jaz sem Ivan Cankar!«

Listi so nastajali v posebnih grafičnih delavnicah, kjer je bilo zaposlenih več mojstrov, ki so danes bolj ali manj neznani. Vsi listi so opremljeni z podnapisi (v francoščini) in dokumentirani v posebni razlagi.

Vsebina grafičnih listov se nanaša na rudarjenje in pridobivanje ter predelavo kovin. Celoten cikel je pomemben tudi za proučevanje zgodovine železarstva na Kranjskem, ki je bilo v 17. stoletju že močno razvito, o čemer ne nazadnje piše tudi znameniti J. V. Valvasor.

Razstava v Kosovi graščini na Titovi 64 bo na ogled julija in avgusta 1998.

T.K.

Poglavja so posvečena pripovedniku in satiričnemu pisatelju JAKOBU ALEŠOVCU, pesniku ANTONU AŠKERCU, politiku, živinozdravniku in uredniku Novic dr. JANEZU BLEIWEISU, pisatelju IVANU CANKARJU, politiku in muzealcu DRAGOTINU (KARLU) DEZMANU, ljubljanskemu knezoškofu ANTONU BONAVENTURI JEGLIČU, politiku, načelniku predvojnega SLS dr. ANTONU KOROŠČU, politiku FRANU ŠUKLJETU, politiku in zadnjemu kranjskemu deželjnemu glavarju dr. IVANU SUSTERŠIČU, pisatelju dr. IVANU TAVČARJU, politiku in pesniku dr. LOVRU TOMANU ter politiku in satiričnemu pisatelju dr. VALENTINU ZARNIKU.

Podnaslov knjige je "12 zgodb o slovenski karikaturi", saj izhodišče vsakega poglavja predstavljajo upodobitve glavnega junaka na karikaturah, ki so pogosto nastale v odločilnih trenutkih karikirančevega življenja.

Casovni okvir, ki ga zajema knjiga, je omejen s pojavom prvih slovenskih časopisnih karikatur v drugi polovici 19. stoletja in sega do prvih desetletij 20. stoletja.

Poleg številnih podatkov o kulturnih in političnih razmerah v Sloveniji v tem času in podatkov o delu in življenju znamenitih slovenskih literarnih ustvarjalcev in politikov bo bralec v knjigi lahko našel tudi odgovor na vprašanje, zakaj so nastale predstavljene karikature, kaj so sporočale sodobnikom oziroma, kako so le-ti nanje reagirali. Med odzivi na karikature, ki so delo Hinka Smrekarja, Maksima Gasparija, Gvidona Biorolle, Frana Tratnika, Frana Podrekarja, Milka Bambiča in drugih karikaturistov in ilustratorjev, pogosto lahko zasledimo odpor, jezo, zgražanje in maščevalnost, zato je bil za knjigo izbran naslov "12 JEZNIH MOŽ".

Knjiga je pisana v berljivem slogu in je naletela na pozitiven sprejem pri strokovni kritiki. Po mnenju dosedanjih recenzentov (dr. Cene Avguštin, Slavko Gaberc, dr. Milček Komelj, Bernard Nežmah, Alenka Puhar idr.) predstavlja nov, kvaliteten pristop k obravnavanju kulturnozgodovinskega in političnega dogajanja na Slovenskem.

Obsega 208 strani, format knjige je 24 x 16 cm, opremljena je s 70 črno-belimi reprodukcijami karikatur in vezana v trd ovitek. Cena v knjigarni je 6.750 SIT. Na literarnem večeru jo bo moč kupiti za 5.000 tolarjev.

Mag. Damir Globočnik

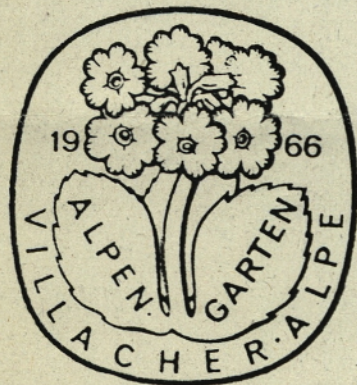
Ideja za muzejsko ekskurzijo ALPSKI BOTANIČNI VRT NA DOBRAČU

Zahodno od Beljaka se med dolino Drave in Zilje dviguje 2167 m visoki Dobrač. Nekoč so ga imenovali »Dobra gora« zaradi bogastva, ki ga je hranil v obliki svinčeve rude, ki so jo kopali še pred nedavnim.

Dobrač pa do prebivalcev ni bil vedno dober. Leta 1348 se je gora ob potresu dobesedno razcepila in njen južni del se je pogreznil v dolino Zilje, kjer je pod seboj pokopal menda 17 vasi, 3 gradove in 9 cerkva. Danes je Dobrač hišna gora Beljačanov.

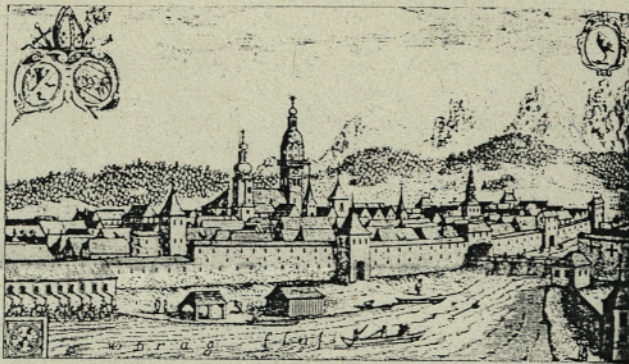
Dobrač je zvezni člen med Ziljskimi Alpami na zahodu in Karavankami na vzhodu. Gradijo ga triasni apnenci, dolomiti in lapornate kamnine. Živalstvo in rastlinstvo pa je podobno kot v bližnjih Karavankah.

16,5 km dolga Beljaška alpska cesta nas pripelje 1760 m visoko. Od tod do vrha je uro in pol prijetne hoje, ki si jo lahko skrajšamo z vožnjo s sedežnico, ki se vzpenja do višine 1957 m. Na vrhu sta blizu skupaj dve cerkvi iz 17. stoletja: nemška (1690) in slovenska (1694), kar je vsekakor edinstveno na jezikovno mešanem območju. Hkrati sta to najvišji gorski cerkvi v Evropi. V jasnih dneh se z Dobrača odpira pogled na panoramo Julijskih Alp.

Nad Rdečo steno na višini približno 1500 m leži alpski botanični vrt Dobrač. V letu 1966 so se ljubiteljski botaniki iz Beljaka odločili, da bodo na robu prepadne stene naredili alpinum. V letu 1973 so ga odprli za obiskovalce. Vrt je velik okrog 2 ha, v njem raste okrog 500 različnih vrst rastlin. Polovica od njih uspeva že avtohtono v samem vrtu ali njegovi okolici, tako da jih ni treba v

vrt posebej prinašati. Ostale vrste pa imajo tam podobne pogoje kot na naravnih rastiščih, tako da z uspevanjem in presajanjem vrst ni tako velikih problemov kot na primer v našem alpskem botaničnem vrtu

Beljak v srednjem veku
(po Grudnovi Zgodovini slovenskega naroda)

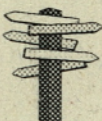
Juliana v Trenti. Koroška leži na meji različnih flornih območij. Prevladujejo alpske in srednje-evropske vrste. Poleg njih pa uspeva še cela vrsta ilirskih, sub-mediterranskih in panonskih elementov, tako da je koroška flora izredno pestra mešanica. Tudi v vrtu odseva to rastlinsko bogastvo, predstavljena so različna rastišča: skalne razpoke, melišče, visokogorske trate, mlaka, stajsko rastje, snežne kotanjice, ruševje, smrekovi in bukovi gozdovi...

Vrt je odprt od srede junija do konca avgusta od 9. do 18. ure.

Med številnimi endemičnimi in redkimi vrstami najdemo tudi koroško narodno cvetico vulfenovko (*Wulfenia carinthiaca*), ki jo je leta 1779 v Karnijskih Alpah na Krniških skalah nad Mokrinami našel naravoslovec Franc Ksaver Wulfen, koroški Linné. V vrtu so mu postavili tudi spominsko obeležje. Wulfen je svojo botanično pot začel v Gorici, v letih 1762 in 1763 pa je bil v Ljubljani, kjer je na jezuitskem liceju poučeval matematiko in fiziko. Z njim je sodeloval tudi Karel Zois in kasneje botanik Franc Hladnik.

V vrtu lahko vidimo mnoge rastline, ki jih srečujemo tudi v slovenskih Alpah, mnogo pa je takih, ki jih pri nas ni.

dr. Nada PRAPROTNIK

POTRES PRED 450. LETI (USAD Z DOBRAČA)

Potres 25. januarja 1348 na področju Beljaka (Millacha), Dobrača in doline Zilje je obsegal celotno področje južne Koroške, severne Slovenije in dela Furlanije.

Gruden je v svoji Zgodovini... zapisal: »Bilo je na praznik izpreobmenja sv. Pavla dne 25. januarja, okoli 3. ure popoldne, ko je vse dežele od Adrije do Donave pretresel močan sunek, kakršnega še ni bilo čutiti od stvarjenja sveta. Koroško in Kranjsko je njegova sila najhujše prizadela. Lepo je sijalo sonce ob treh popoldne. Kar se strese zemlja z grozno silo. Zvonovi so sami zapeli. Razdejanih je bilo 26 mest, mnogo cerkva in nad 40 gradov... Nihče ne more presoditi, koliko ljudi je pod njimi izgubilo življenje. Največ jih je obležalo pod razvalinami mesta Beljaka...« (str. 237)

Skoraj vsi zidani objekti, gradiča in utrdbe vzdolž Zilje, zgornjega toka Drave do Vrbskega jezera in do severnega Posočja in Gorenjske so bili hudo poškodovani. Dodatno škodo so povzročili zemeljski plazovi. Trbiž je bil v celoti zravan z zemljo, mesto Beljak, pomebno mestno središče, pa je bilo v celoti uničeno. Mestno obzidje in večina zidanih poslopij je bilo porušeni, kljubovale so lesene zgradbe, ki pa so po potresu pogorele. Samo v beljaški katedrali je izgubilo življenje 500 ljudi.

S pobočja Dobrača (2166 m) je v dolino Zilje pridrsel ogromen zemeljski plaz v dolžini 5 km. Eno milijardo m³ materiala je zasula dolino reke Zilje in številne vasi. Nastala je zemeljska pregrada od Čajne (Notscha) do Podturja (Neuhausa) v višini do 30 m, ki je pod seboj pokopala kar 17 vasic, nekaj gradov, cerkva in posestev. Največja zajezitev je nastala severo-vzhodno od Podkloštra (Arnoldsteina), jez pa se je počasi začel polniti in poplavljal vasi. Ko je bilo po nekaj mesecih poplavljenih že deset vasi, naj bi se pregrada predrla in Zilja naj bi poplavlila vse do Beljaka. Čeprav je pregrada ostala še nekaj stoletij, je jezero počasi presahnilo in danes je na tem delu le še močvirje.

Na Kranjskem so bili najbolj prizadeti kraji ob zgornjem toku Save in Tržiške Bistrice. Čeprav so učinki potresa skromno dokumentirani, je potres na Kranjskem uničil nekaj utrjenih gradov, predvsem pa zidanih objektov, ki jih je bilo v tem času še bolj malo.

Tone Konobelj

(Povzeto po naslednjih virih:

- Vladimir Ribarič: VELIKI POTRESI V PRETEKLOSTI; Potresni zbornik, Tolmin 1980
- Arduino Cremonesi: POTRESI V ZGODOVINI FURLANIJE (Kronika 1978)
- Dr. Josip Gruden: ZGODOVINA SLOVENSKEGA NARODA (1910)

PROGRAM MUZEJA JESENICE

JUNIJ IN JULIJ 1998

RUARDOVA GRASČINA

Prešernova 45, Jesenice

☞ Petek, 19. junija 1998: ob 9.30 h

DNEVI ODPRTIH VRAT

Muzej Jesenice bo zaradi slabega vremena odpadle prireditve ponovil 19. junija 1998.

Program: ob 9.30h delavnica za vrtce s kovačem Brunom Kalčičem in kovaškimi izdelki (otroške risbice so že na ogled v muzeju).

Ob 10.30h se bo predstavila Lutkovna skupina Ringoraja z igrico Planet izgubljenih balonov.

Ob 11 h bodo iz tovarniškega dimnika poleteli v zrak baloni, če pa nas bodo za tem še obiskali otroci, bomo igrico o balonih tudi ponovili.

Ob vsem tem pripravljamo za naše obiskovalce malo prometno presenečenje.

Na dnevih odprtih vrat (foto Silvo Kokalj)

KOSOVA GRASČINA

Titova 84, Jesenice

☞ Petek, 5. junija 1998: ob 12. uri
OTVORITEV RAZSTAVE

OB TEDNU OBRTI OD RATEČ DO RODIN

Razstava bo odprta
vsak dan do 12. 7. 1998 od 10 do 18 h

☞ Četrtek, 2. julij 1998: ob 18. uri bo
OTVORITEV RAZSTAVE

GRAFIČNI LISTI - METALURGIJA

Razstavo bo predstavila
ERNA FERJANIČ - FRIC.

Razstava bo odprta do 29. 8. 1998.

LIZNJEKOVA DOMAČIJA

Barovška 63, Kranjska Gora

☞ Od 15. maja do 28. junija 1998
RAZSTAVA GRAFIK IN SLIK

FRANCETA BERČIČA - BERKA iz Škofje Loke

☞ V petek, 3. julija 1998 ob 18. uri
OTVORITEV RAZSTAVE

miniaturnih kopij zibk STANETA ZUGWITZA

z Jesenic.

☞ od 1. 7. do 31. 8. 1998 je

Liznjekova domačija odprta
od torka do petka od 9. do 21. ure in
ob sobotah in nedeljah od 10. do 21.
ure. Vabljeni!

FINŽGARJEVA HIŠA

Doslovča 15, 4274 ŽIROVNICA

☞ Torek, 2. junija 1998 ob 19.30 h.

SPOMINSKA SLOVESNOST

ob obletnici pisateljjeve smrti.

Slavnostni govornik

prof. JOŽE ŠIFRER.

bo govoril o

FINŽGARJU V ZBRANIH SPISIH.

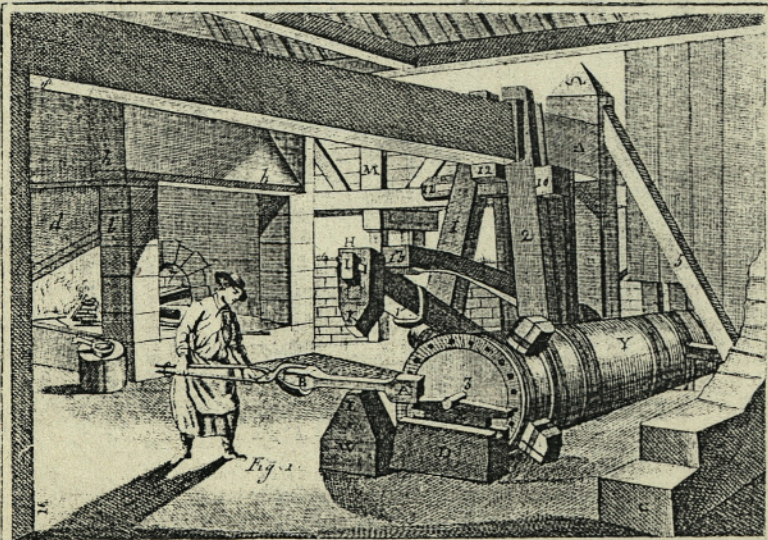
V kulturnem programu bo nastopila
skupina **SEDMINA ETHNICA**.

DRUŠTVENA OBVESTILA

Bralce in člane društva obveščamo, da bomo tako kot lani tudi letos poslali vsem tistim, ki še niso plačali članarine, položnice za 1000 tolarjev. Veseli bomo, če boste še naprej ostali naši člani.

Hvala za razumevanje.

Tokrat smo morali zaradi obilice gradiva izpustiti nadaljevanke OD FUŽIN DO ŽELEZARNE. Če Vas zanima, kako se je iztekla, jo še vedno lahko nabavite za 2500 tolarjev.

Z razstave GRAFIČNI LISTI - METALURGIJA

Izdalo: MUZEJSKO DRUŠTVO JESENICE
in MUZEJ JESENICE
Urednik: TONE KONOBELJ
Naslov: Prešernova 45, 4270 JESENICE
Žiro račun MDJ: GB 51530-678-50064
Naklada: 300 izvodov
Cena: za člane MDJ brezplačno